

**Κείμενα
Νεοελληνικής Λογοτεχνίας**

Α΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Τόμος 2ος

**Γ' Κ.Π.Σ. / ΕΠΕΑΕΚ II / Ενέργεια 2.2.1 /
Κατηγορία Πράξεων 2.2.1.α:**

**«Αναμόρφωση των προγραμμάτων
σπουδών και συγγραφή νέων
εκπαιδευτικών πακέτων»**

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Μιχάλης Αγ. Παπαδόπουλος

Ομότιμος Καθηγητής του Α.Π.Θ

Πρόεδρος του Παιδαγωγ. Ινστιτούτου

**Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή νέων
βιβλίων και παραγωγή υποστηρικτικού
εκπαιδευτικού υλικού με βάση το
ΔΕΠΠΣ και τα ΑΠΣ για το Γυμνάσιο»**

Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου

Αντώνιος Σ. Μπομπέτσης

Σύμβουλος του Παιδαγωγ. Ινστιτούτου

Αναπληρωτής Επιστημ. Υπεύθ. Έργου

Γεώργιος Κ. Παληός

Σύμβουλος του Παιδαγωγ. Ινστιτούτου

Ιγνάτιος Ε. Χατζηευστρατίου

Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδαγ. Ινστιτ.

**Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75% από
το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και
25% από εθνικούς πόρους.**

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

**Θεοδόσης Πυλαρινός, Λέκτορας του
Ιονίου Πανεπιστημίου**

Σοφία Χατζηδημητρίου,

Σχολική Σύμβουλος

**Λάμπρος Βαρελάς, Ερευνητής του
Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας**

ΚΡΙΤΕΣ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ

Γρηγόριος Πασχαλίδης, Επίκουρος

Καθηγητής του Παν/μίου Θεσ/νίκης

Ελευθέριος Καριότογλου, Σχολικός

Σύμβουλος

Χρυσούλα Δελή, Φιλολόγος

Εκπαιδευτικός Β/θμιας Εκπ/σης

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Βασίλειος Βουβονίκος, Φιλολόγος

**ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑ
ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ**

**Χρυσούλα Βέικου, Σύμβουλος του
Παιδαγωγικού Ινστιτούτου**

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟΥ

**Ηλίας Γιούρης, Φιλολόγος
Εκπαιδευτικός Β/θμιας Εκπ/σης**

ΕΞΩΦΥΛΛΟ

Δημοσθένης Κοκκινίδης, Ζωγράφος

**ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ
ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ**

**ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΓΙΑ
ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΜΕΙΩΜΕΝΗ ΟΡΑΣΗ**

**Ομάδα Εργασίας
Αποφ. 16158/6-11-06 και
75142/Γ6/11-7-07 ΥΠΕΠΘ**

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ,
ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ**

**Θεοδόσης Πυλαρινός
Σοφία Χατζηδημητρίου Λάμπρος
Βαρελάς**

**ΑΝΑΔΟΧΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ
ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ**

**Κείμενα
Νεοελληνικής Λογοτεχνίας**

Α΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Τόμος 2ος

Λάμπρος Πορφύρας

Το στερνό παραμύθι

Ο Λάμπρος Πορφύρας παρουσιάζει με παραμυθικό τρόπο το τέλος του πιο συμπαθητικού και πιο γλυκού προσώπου της οικογένειας, της γιαγιάς. Έτσι, η τόσο συνδυασμένη με τα παραμύθια και τα εγγονάκια γιαγιά συναντά τον Αρχάγγελο και τον ακολουθεί στους ουραμούς μέσα σε ένα πραγματικό παραμύθι-ποίημα, που αυτήν τη φορά δεν το διηγείται η ίδια, αλλά το εγγονάκι της. Το ποίημα ανήκει στη συλλογή που φέρει τον τίτλο Σκιές.

Π ήραν στρατί στρατί
το μονοπάτι
βασιλοπούλες και καλοκυράδες,

από τις ξένες χώρες βασιλιάδες
και καβαλάρηδες απάνω στ' άτι*

Και γύρω στης γιαγιάς μου το
κρεβάτι,
ανάμεσα από δυο χλωμές
λαμπάδες
περνούσανε και σαν
τραγουδιστάδες
της τραγουδούσαν
– ποιος το ξέρει – κάτι.

Κανείς για της γιαγιάς μου την
αγάπη,
δε σκότωσε το Δράκο
ή τον Αράπη,
και να της φέρει αθάνατο νερό.

Η μάνα μου είχε γονατίσει κάτου·
μ' απάνω – μια φορά κι έναν καιρό –

*άτι: άλογο

**ο Αρχάγγελος* χτυπούσε
τα φτερά του.***

**Λ. Πορφύρας, Άπαντα,
Ι. Γ. Βασιλείου**

***ο Αρχάγγελος:** Αρχάγγελοι στη
χριστιανική θρησκεία είναι ο
Γαβριήλ και ο Μιχαήλ. Ο Μιχαήλ
είναι ο άγγελος του θανάτου, ο
ψυχοπομπός, αυτός δηλαδή που
οδηγεί τις ψυχές στους ουρανούς
***χτυπούσε τα φτερά του:** η φράση
απηχεί τη λαϊκή δοξασία ότι ο
άγγελος χτυπά τα φτερά του την
ώρα που βγαίνει η ψυχή (βλ. τις
εκφραστικές λέξεις του λαού
αγγελόσκιασμα, αγγελόκρουσμα,
αγγελοχτύπημα ή και απλώς
αγγελικό, που αποδίδουν το
ψυχορράγημα, το ξεψύχισμα)

Ερωτήσεις

- 1** Ο ποιητής παρουσιάζει το θάνατο της γιαγιάς μέσα σε ατμόσφαιρα λυπητερού παραμυθιού. Με ποιους τρόπους επιτυγχάνεται η ατμόσφαιρα αυτή;
- 2** Ποιο παράπονο εκφράζει ο ποιητής στην τρίτη στροφή;
- 3** Στο ποίημα συνυπάρχουν εικόνες από την πραγματική ζωή, την εξωπραγματική (παραμυθική) ατμόσφαιρα και τη θρησκευτική πίστη. Εντοπίστε τους σχετικούς στίχους.

Διαθεματική Εργασία

Αφού αναζητήσετε σε λεξικά και εγκυκλοπαίδειες την ετυμολογία της λέξης «παραμύθι», που υπάρχει

**στον τίτλο του ποιήματος του
Πορφύρα, βρείτε αν το περιεχόμενο
του ποιήματος ανταποκρίνεται σε
αυτές τις σημασίες**

Ράλλης Κοψίδης, Χωρίς τίτλο

Λέων Τολστόι

Ο παππούς και το εγγονάκι

Στο μικρό αυτό αφήγημα ο μεγάλος Ρώσος στοχαστής και συγγραφέας Λέων Τολστόι σκιαγραφεί με λιτότητα το θέμα της συμβίωσης του γέροντα γονιού με την οικογένεια του παιδιού του. Η στοιχειώδης πλοκή οδηγεί στη λύση-μήνυμα που είναι η αγάπη και η κατανόηση προς τους ανθρώπους της τρίτης ηλικίας.

Ο παππούς είχε γεράσει πολύ. Τα πόδια του δεν τον πήγαιναν, τα μάτια του δεν έβλεπαν, τ' αυτιά του δεν άκουγαν. Δόντια δεν είχε. Κι όταν έτρωγε, του

χυνόταν το φαγητό. Ο γιος του και η νύφη του δεν τον έβαζαν πια μαζί τους στο τραπέζι, αλλά του 'διναν να φάει πάνω στη μεγάλη χτιστή χωριάτικη θερμάστρα* όπου πλάγιαζε.

Κάποτε που του βάλανε να φάει στο πήλινο πιάτο, του ξέφυγε από τα χέρια, έπεσε κι έσπασε. Η νύφη του άρχισε τότε να τον μαλώνει πως όλα τα χαλάει στο σπίτι και σπάει τα πιάτα. Τέλος του είπε πως αποδώ και πέρα θα του 'διναν να τρώει στην ξύλινη γαβάθα. Ο παππούς αναστέναξε μόνο και δεν είπε τίποτα.

*θερμάστρα: στη Ρωσία οι άνθρωποι κάθονταν και κοιμόνταν σε μεγάλες χτιστές θερμάστρες – τζάκια

Μια μέρα ο άντρας με τη γυναίκα του παρακολουθούσαν που ο γιος τους μαστόρευε κάτι σκαλίζοντας ένα μικρό κούτσουρο. Ο πατέρας λοιπόν τον ρώτησε:

«Τι φτιάχνεις εκεί, Μίσα;».

Κι ο Μίσα απαντά:

«Φτιάχνω μια μεγάλη γαβάθα, πατερούλη. Όταν εσύ κι η μάνα μου γεράσετε, θα σας ταΐζω σ' αυτήν τη γαβάθα».

Ο άντρας κι η γυναίκα του κοιτάχτηκαν και δάκρυσαν. Νιώσανε ντροπή που είχαν προσβάλει τον παππού. Κι από τότε τον βάλανε να τρώει μαζί τους στο τραπέζι και τον πρόσεχαν όπως πρέπει.

Λ. Τολστόι,
Διηγήματα, μύθοι και παραμύθια,
μτφρ. Π. Ανταίος, Ωκεανίδα

**Ι.Μπιλίμπιν,
από την εικονογράφηση του
ρωσικού λαϊκού παραμυθιού
*Το φτερό του σταυραϊτού***

Ερωτήσεις

- 1** Πώς φέρονται οι γονείς του Μίσα στο γέρο παππού του και πώς αντιδρά εκείνος;
- 2** Ποιο γεγονός έκανε τους γονείς του Μίσα να αλλάξουν τη στάση τους απέναντι στον παππού και πώς εξηγείτε αυτή την αλλαγή;
- 3** Στο διήγημα παρουσιάζεται ο κύκλος της ανθρώπινης ζωής

μέσα από τις τρεις ηλικιακές φάσεις της. Ποια χαρακτηριστικά κάθε φάσης διακρίνετε;

4 «Ο παππούς και το εγγονάκι» έχει ορισμένα χαρακτηριστικά λαϊκού παραμυθιού. Μπορείτε να τα επισημάνετε;

ΛΕΩΝ ΝΙΚΟΛΑΓΙΕΒΙΤΣ ΤΟΛΣΤΟΙ

Ο μεγάλος Ρώσος συγγραφέας Λέων Νικολάγιεβιτς Τολστόι γεννήθηκε το 1828 στη Γιάσναγια Πολιάνα και πέθανε το 1910 στο Αστάποβο. Καταγόταν από πλούσια οικογένεια ευγενών γαιοκτημόνων, αλλά μικρός έχασε τους γονείς του και μεγάλωσε κοντά σε συγγενείς οι οποίοι φρόντισαν να του δώσουν μεγάλη μόρφωση. Σπούδασε και μιλούσε

πολλές γλώσσες, ταξίδεψε στην Ευρώπη και επηρεάστηκε από τα έργα του Μοντεσκιέ και του Ρουσό. Νέος εντάχτηκε στο ρωσικό στρατό και πολέμησε με ανδρεία στον Κριμαϊκό πόλεμο. Επιστρέφοντας εγκαταστάθηκε στην πατρική γη, παντρεύτηκε, απέκτησε 13 παιδιά και αφοσιώθηκε στη συγγραφή και στους κοινωνικούς αγώνες. Ο Τολστόι ως συγγραφέας και στοχαστής οραματίζεται μια κοινωνία ισότητας και δικαιοσύνης, απορρίπτει τη βία, υποστηρίζει την πειθώ ως μέσο πάλης και προτείνει την επιστροφή στον αγροτικό τρόπο ζωής. Κορυφαία μυθιστορήματα του είναι ο *Πόλεμος και Ειρήνη*, η *Άννα Καρένινα* και η *Ανάσταση*· έγραψε και πολλά διηγήματα, θεατρικά έργα, μύθους, παραμύθια και δοκίμια.

Ζωρζ Σαρή

Νινέτ

Στο απόσπασμα αυτό από το ομότιτλο βραβευμένο βιβλίο της Ζωρζ Σαρή θίγονται δύο κρίσιμα προβλήματα που αφορούν το σύγχρονο τρόπο ζωής και την αδυναμία τον σημερινού ανθρώπου να επικοινωνήσει, να πλησιάσει το συνάνθρωπο του. Το ένα έχει σχέση με την αδυναμία επαφής των γονιών με τα παιδιά τους και με τις ενοχές που συχνά αισθάνονται αυτοί· το άλλο με την κρίση της ταυτότητας, την αγωνία δηλαδή του παιδιού για την καταγωγή του, τους γονείς, τις ρίζες του.

■ ■ ■ ημέρωνε. Το τρένο πλησίαζε
■ ■ ■ στο Παρίσι. Τα περίχωρα του
διαγράφονταν όλο και πιο καθαρά.
Εικόνες μιας γρήγορης βουβής ται-
νίας. Σπίτια ομοιόμορφα με κεραμι-
δένιες δίριχτες σκεπές, καμινάδες
να καπνίζουν κι ο ψηλόλιγνος
καπνός τους να σμίγει με την πρωι-
νή ομίχλη. Μικροί ασθενικοί κήποι
φραγμένοι, δέντρα απογυμνωμένα
από τα φύλλα τους και στην άκρια
του δρόμου, στη φυλασσόμενη
διάβαση, πίσω από την μπάρα,^{*}
ακίνητοι, άντρες, γυναίκες, με τα
ρούχα της δουλειάς, αγουροξυπνη-
μένοι, να κοιτούν την ταχεία να
περνά και να ονειρεύονται χώρες,

^{*}μπάρα: το ξύλινο ή σιδερένιο
προφυλακτικό χώρισμα στις
διαβάσεις των σιδηροδρομικών
σταθμών

πολιτείες, κάποιο άλλο περίχωρο που ποτέ δε θα γνωρίσουν στη σύντομη ζωή τους

Ο Προσπέρ χτύπησε διακριτικά την πόρτα του βαγκόν λι* και μπήκε. Η Έμμα είχε κιόλας σηκωθεί, ήταν ντυμένη και χτένιζε τα μαλλιά της.

- Πώς κοιμηθήκατε;, τη ρώτησε φιλώντας την τρυφερά.

Η αδελφή του ακούμπησε το δείκτη του χεριού της πάνω στα χείλη της:

- Σσς..., του ψιθύρισε. Κοιμάται ακόμη η καημενούλα, ήταν τόσο κουρασμένη. Εγώ ήμουν πολύ ταραγμένη, κάθε τόσο ξυπνούσα, σκεφτόμουν το κοριτσάκι μου, εξόριστο στις καλόγριες...

*βαγκόν λι: κλινάμαξα(βαγόνι τρένου με κρεβάτια)

- Έλα καλή μου, μη στενοχωριέσαι. Κι εσύ στα δώδεκα χρόνια σου ήσουν οικότροφος στο ίδιο κολέγιο, και δεν έπαθες τίποτε...

- Όχι, Προσπέρ, δεν είναι το ίδιο. Εμένα κανένας δε με ξεφορτώθηκε. Η μητέρα, ο Πολ μ' έστειλαν στο Παρίσι, γιατί στο Σαιν Λουί δεν υπήρχε λύκειο... Αναγκαστικά, όπως όλα τα παιδιά των αποίκων, έπρεπε να πάω στη Γαλλία. Όμως το Νινετάκι μου μπορούσε να συνεχίσει στην Αθήνα το σχολείο του. Η απόφαση μου να την διώξω – δική μου ήταν η απόφαση – βαραίνει την καρδιά μου, με απελπίζει...

- Έμμα, τι υπερβολές είναι αυτές;

- Μην υψώνεις τη φωνή, Προς, θα την ξυπνήσεις. Τώρα που πλησιάζει το τέλος της διαδρομής, τολμώ να πω την αλήθεια: διώχνω το παιδί μου. Αχ, αγαπημένε μου αδερφέ,

όλη τη νύχτα ξαναζούσα την ευλογημένη μέρα της γέννησής της, στην Κωνσταντινούπολη. Θυμώμουν με νοσταλγία τους πόνους της γέννας πάνω στο μεγάλο κρεβάτι κι ύστερα την ευτυχία που με πλημμύρισε όταν έσφιξα στην αγκαλιά μου το μωρό μου, το θαύμα της ζωής. Η Νινέτ μου χάρισε μια αίσθηση μοναδικότητας: ήμουν η εκλεκτή του Θεού, η πρώτη γυναίκα στον κόσμο που γεννούσε... Θυμάμαι πώς την είχαν φασκιώσει* κι εγώ φώναξα να την ξεφασκιώσουν. Ήθελα από την πρώτη της ανάσα να νιώσει ελεύθερα, να κουνάει χέρια και ποδαράκια. Ο Σωκράτης

*την είχαν φασκιώσει: την είχαν τυλίξει με φασκιά, δηλαδή υφασμάτινες λουρίδες, με τις οποίες τύλιγαν τα νεογέννητα

τρόμαζε που η κόρη του έκλαιγε, για μένα το κλάμα της ήταν τραγούδι. Αδερφέ μου, θα σου ανοίξω την καρδιά μου: όταν γέννησα την Ειρήνη κι ύστερα τη Ζωή, ήμουν ευτυχισμένη και με την ίδια λαχτάρα τις έσφιξα στην αγκαλιά μου, όμως κρυφή μου αδυναμία είναι η Νινέτ. Την αγαπώ όσο κανέναν άλλο στον κόσμο. Η Έμμα έκλαιγε στην αγκαλιά του αδερφού της.

- Μην κλαις, μην κλαις, θα ξυπνήσεις τη μικρή...

Η μικρή δεν κοιμόταν. Είχε ξυπνήσει πριν ακόμη σηκωθεί η μητέρα της. Ένα κακό όνειρο την τρόμαξε και της έδιωξε τον ύπνο. Ήταν, λέει, σε μια απέραντη θάλασσα και γύρω της κόσμος πολύς, η κυρία Λίνα, ο Τουλουμπής και η Τουλουμπίνα, η Μαλβίνα, η κυρία

Περσεφόνη και πολλά μωράκια ίδια με την Ειρήνη, μα πουθενά η μαμά· κι ο καπετάνιος κολυμπούσε στο πλάι της και της είπε: μην ψάχνεις, η μαμά σου πνίγηκε· και η κυρία Περσεφόνη γελούσε, κι εκείνη έκανε να φωνάξει «βοήθεια» και το στόμα της ήταν μπουκωμένο νερό. Άνοιξε τρομαγμένη τα μάτια και ξανατρόμαξε: τι ήταν αυτό το ντάκα ντούκου; Είχε ξεχάσει πως βρισκόταν στο τρένο. Πού ήταν η μαμά της; Η μαμά ξεπρόβαλε από την κάτω κουκέτα με το μεσοφούστανο* να της σφίγγει τη μέση και με τους απαλούς της ώμους γυμνούς να φέγγουν στο γκριζωπό πρωινό. Αργά, περπάτησε ως το παράθυρο, κοίταξε έξω και δάκρυα έτρεξαν στα

*με το μεσοφούστανο: με το μεσοφόρι, το κομπινεζόν

χλωμά μάγουλα της. Η Νινέτ μέσα από τις χαραμάδες των κλειστών ματιών της, με την καρδιά της να φτερουγάει ακόμα, άρχισε να παραφυλάει την Έμμα, σαν να περίμενε να ανακαλύψει ένα μυστικό πίσω από τους κρυφούς στεναγμούς της. Κι ύστερα την είδε να ντύνεται αργά, χαμένη στις σκέψεις της, να χτενίζει με τα δάχτυλα τα ξανθά της μαλλιά και

**Σ. Παπαλουκάς,
*Βάρκα στο Σηκουάνα***

τότε χτύπησε η πόρτα και μπήκε ο
θείος. Άρχισαν να μιλούν
ψιθυριστά, γιατί «η καημενούλα
κοιμάται», και η «καημενούλα»
σφάλισε δυνατά τα μάτια να μην
καταλάβουν πως ήταν ξύπνια και
άκουγε τις κουβέντες τους. Η μαμά
έκλαιγε πάλι: «Διώχνω το παιδί
μου», κι ύστερα να θυμάται τη μέρα
που το γέννησε πάνω στο μεγάλο
κρεβάτι με τ' αστραφτερά πόμολα,
στην Κωνσταντινούπολη... Το κρα-
τούσε στην αγκαλιά της, του έλυνε
τη φασκιά κι εκείνο έκλαιγε, το
κλάμα του ήταν τραγούδι... Και να
που τώρα ορκίζεται πως αγαπάει
εκείνη, την κόρη της, τη Νινέτ, πιο
πολύ κι απ' τη Ζωή και την Ειρήνη,
πως την αγαπάει όσο κανέναν άλλο
στον κόσμο. «Η Νινέτ είναι το
θαύμα της ζωής μου...»

**Οι λέξεις ελαφριές, πουπουλέ-
νιες, στροβιλίζονται, χαϊδεύουν τα
μάγουλα της Νινέτ, τρυπώνουν
βαθιά στο μυαλό της, στις σπηλιές
όπου τα παιδιά καταχωνιάζουν της
ζωής τα κατώματα, τα χαρούμενα ή
τα λυπητερά, να τα θυμούνται αργό-
τερα, σαν μεγαλώσουν.**

**Η Νινέτ όμως δε θα περιμένει για
να θυμηθεί. Οι μαγικές λέξεις της
μαμάς μπαίνουν πλάι και
μετριοούνται με το χτες: ποιο είναι το
φασκιωμένο μωρό στην αγκαλιά
της Έμμα; Η Νινέτ! Ποιο είναι το
θαύμα της ζωής; Η Νινέτ! Ποιος
χάρισε την πιο μεγάλη ευτυχία στην
κυρία Έμμα; Η Νινέτ! Τρεις φορές,
χίλιες φορές η Νινέτ! Και ξαφνικά το
σκοτεινό πέπλο του θυμού και της
πίκρας της σκίζεται. Ναι, εκεί στη
Μοτοβίλοφσκα, ο παλιο-Κόλιας την
έδειρε, γιατί του έσκισε ένα βιβλίο**

του πιάνου, κι εκείνη τον δάγκωσε και του έριξε πέτρες. «Μαυροτσούκαλο, δεν αξίζεις ούτε το μουχλιασμένο καρβέλι...», της φώναξε, κι εκείνη ξαφνιάστηκε: «Ποιο καρβέλι;». Ήταν μικρή και κουτούλα, πίστεψε όλες τις λέξεις που ο χαζοΚόλιας τής έμπηξε σαν καρφιά στην καρδιά της: «Μπα, δεν το ξέρεις; Είσαι παιδί μιας Τσιγγάνας. Η μαμά σου, αυτή που νομίζεις μαμά σου, σ' αγόρασε για ένα καρβέλι ψωμί – κι αυτό το 'χε για πέταμα, γιατί ήταν μουχλιασμένο». Τόσα χρόνια παιδί μιας Τσιγγάνας, και η μαμά της, η όμορφη Έμμα, να μην είναι η αληθινή της μαμά! Και ξαφνικά, εκεί ψηλά, στην κουκέτα του βαγκόν λι ο κόμπος λύθηκε, τα κακά μάγια σκορπίστηκαν και η Νινέτ νιώθει να γεννιέται ξανά μέσα στο τρένο που πλησιάζει στο Παρίσι. Ανοίγει τα

μάτια κι αντικρίζει το φως ενός κόσμου καινούριου και όμορφου.

- Ξύπνησες, κόρη μου;**
- Καλημέρα, μανούλα...**

Z. Σαρή, *Νινέτ*, Πατάκης

Ερωτήσεις

1 Ποιος εφιάλτης βασάνιζε τη Νινέτ από τα παιδικά της χρόνια και από ποιο περιστατικό ξεκίνησε;

2 Με ποιο τέχνασμα η συγγραφέας απαλλάσσει οριστικά την ηρωίδα από τη λαθεμένη πεποίθηση που είχε για την καταγωγή της;

3 Με ποιες λέξεις, εικόνες και εκφραστικά μέσα περιγράφεται η χαρά της Νινέτ την ώρα που ακούει το διάλογο της μητέρας με το θείο της;

4 Σε ποια σημεία του αποσπάσματος φαίνεται η αγάπη της μητέρας για τη Νινέτ;

5 Στο απόσπασμα υπάρχει ατμόσφαιρα κοσμοπολιτισμού, που συνδέεται με τις διάφορες χώρες και πόλεις, τα ξένα ονόματα, τα κολέγια, τα τρένα κ.λπ. Βρείτε τα σχετικά χωρία στο κείμενο και συζητήστε στην τάξη σας αυτή την παλαιά μορφή ζωής που αναδύεται μέσα από την αφήγηση.

Διαθεματική εργασία

Αναζητήστε πληροφορίες για τα ευρωπαϊκά κολέγια, στα οποία φοιτούσαν εσώκλειστα αγόρια και κορίτσια στις αρχές του 20ού αι. Μπορείτε να δείτε και ταινίες με αυτό το θέμα.

ΖΩΡΖ ΣΑΡΗ

Η Ζωρζ Σαρή γεννήθηκε στην Αθήνα το 1925. Έκανε θεατρικές σπουδές και εργάστηκε ως ηθοποιός στο θέατρο και στον κινηματογράφο. Το συγγραφικό έργο της απευθύνεται κυρίως σε παιδιά και αντλεί τα θέματα του από τα προβλήματα των νέων και από την ελληνική ιστορία. Το 1994, το βιβλίο της *Νινέτ* τιμήθηκε με το Κρατικό Βραβείο Παιδικής Λογοτεχνίας. Από τα έργα της ξεχωρίζουν: *Τα γενέθλια, Τα Χέγια, Ο θησαυρός της Βαγίας, Το ψέμα, Τα στενά παπούτσια, Το παραράδιασμα, Ο χορός της ζωής, Το γαϊτανάκι*

Τούλα Τίγκα

Τα πράγματα στρώνουν περισσότερο

Το κείμενο που ακολουθεί είναι ομότιτλο κεφάλαιο του μυθιστορήματος Η εποχή των υακίνθων, που εκδόθηκε το 1993. Η κεντρική ηρωίδα, η Ελένη, ένα νεαρό κορίτσι, καταγράφει στο ημερολόγιο της τις σημαντικές περιόδους της ζωής της, στις οποίες δίνει το όνομα λουλουδιών. Στην «εποχή των υακίνθων» περιγράφει τα γεγονότα που ζει, όταν η μητέρα της χωρίζει από τον πατέρα της και ξαναπαντρεύεται.

Η μαμά και ο Λάμπρος μάς παρακολουθούσαν από μακριά,

ήρεμα, όπως έδειχναν, αλλά, όπως μου είπε αργότερα η μαμά, όλο αγωνία για το πώς θα τα πηγαίναμε οι δυο μας. Δεν ήταν και τόσο εύκολο πράγμα, όπως καταλαβαίνετε, δυο κορίτσια στην πιο δύσκολη ηλικία να βρεθούν να ζουν μαζί, σε συνθήκες, βέβαια, αρκετά ευνοϊκές αλλά όχι και τόσο συνηθισμένες. Πώς έγινε και τα καταφέραμε χωρίς μεγάλες δυσκολίες; Πιστεύω πως όλοι βοηθήσαμε, ακόμα κι εγώ, παρ' όλη την γκρίνια μου και τις ιδιοτροπίες μου. Ο Λάμπρος ήταν ίσως λιγότερο ανήσυχος απ' τη μαμά. Πρώτα πρώτα, είχε πια την κόρη του μαζί του. Ύστερα, ήξερε το χαρακτήρα της Αγγελικής και της είχε εμπιστοσύνη πως θα φερθεί σωστά στην κάθε περίπτωση. Για τη μαμά βέβαια ήταν πολύ πιο πολύπλοκα τα πράγματα και αρκετές

φορές έπιανα στο ύφος της την αγωνία της – μήπως ζηλεύω εγώ; μήπως νιώθει ξένη η Αγγελική; μήπως κακοκαρδίσει το Λάμπρο; κι ένα σωρό άλλα απλά, καθημερινά πράγματα, που ευτυχώς, όμως, μπορούσε να τα συζητάει με το Λάμπρο και να βρίσκει κάποιο τρόπο για να τ' αντιμετωπίσει. Πολλές φορές μάλιστα, κάτι απογεύματα στην κουζίνα ή την ώρα που ανέβαιναν για ύπνο στο δωμάτιό τους, τους έβλεπα να κουβεντιάζουν τρυφερά – όχι σαλιαρίσματα και γλύκες της κακιάς ώρας, αλλά μ' εκείνη τη δυνατή, ωραία φυσική τρυφερότητα που δείχνουν οι άνθρωποι όταν βρίσκουν ο ένας στήριγμα στον άλλον. Είμαι σίγουρη πως κάτι τέτοιες ώρες μιλούσαν για μένα και την Αγγελική.

Σιγά σιγά μας κέρδισε όλους η Αγγελική. Και πιο πολύ εμένα. Τα κατάφερε να γεμίσει τη μέρα μου, όπως είχε γεμίσει και το διπλανό δωμάτιο με όμορφα και παράξενα πράγματα ή το σπίτι μας με τα γέλια της, τα τραγούδια της και την κιθάρα της. Ξέρετε πόσο ωραία ένιωθα που έμπαινα πολλές φορές στο σπίτι και άκουγα κιθάρα; Είχε αποκτήσει μια ακόμα καινούρια φωνή το σπίτι μας.

Ύστερα, είχαμε να φροντίζουμε τα ζωντανά μας τώρα πια. Βγάζαμε βόλτα το Μάρκο και είχα μάθει να το αγαπώ κι εγώ αυτό το ζωάκι και να το πονάω όσο και η Αγγελική, που το είχε μεγαλώσει. Πρώτη φορά ένιωθα έτσι για ένα ζώο. Μέχρι τότε, μόνο από την κυρία Μερόπη άκουγα πόσο μπορεί να δεθεί κανείς με ένα ζώο, και πολύ με

συγκινούσε η ιστορία του σκύλου της, που ήταν σαν άνθρωπος του σπιτιού και τους περίμενε όλους, έναν έναν, να γυρίσουν το βράδυ στη γωνία του δρόμου, για να πάει κι εκείνος να κοιμηθεί, μέχρι που ψόφησε από την πολλή αγάπη που της είχε, τότε που εκείνη αρρώστησε. Και πάντα ήθελα να αισθάνομαι κι εγώ έτσι για ένα ζώο, αλλά η μαμά δεν αποφάσιζε να αποκτήσουμε σκύλο. Έτσι, ο Μάρκος της Αγγελικής μου ήρθε σαν ένα ωραίο δώρο. Μόνο που ήταν πολύ σαματατζής. Του σκύλου του περιπτερά μας, απέναντι, του έκανε πόλεμο νεύρων. Όταν τον άκουγε να γαβγίζει, έτρεχε και ο Μάρκος στα κάγκελα και ξεσήκωναν τη γειτονιά. Μόνο η Αγγελική τον ησύχαζε.

Το θέμα είναι πως έπρεπε να είναι ήσυχη και η Αγγελική, για να

ησυχάζει ο Μάρκος. Αλλά η Αγγελική σπάνια ήταν ήσυχη. Συνήθως όταν έκανε σχέδια: για τη στέρνα που θα την κάναμε πισίνα, για το δώμα που θα το κάναμε αίθουσα συνεδριάσεων, για να μη μας ακούει και να μη μας ενοχλεί κανένας όταν συνεδριάζαμε, και πως θ' αρχίζαμε αλληλογραφία με παιδιά από τις πέντε ηπείρους, για να γνωρίσουμε τον κόσμο και να εξασκηθούμε και στις ξένες γλώσσες, κι ότι θα μ' έστρωνε στη δίαιτα για τα καλά, μέχρι να χάσω δέκα κιλά· πως θα μου μάθαινε κιθάρα ή πως θα έπρεπε ν' αγοράσουμε κομπιούτερ και να κάνουμε και μαθήματα κιόλας, μια και δεν είχαμε στο σχολείο, κι ένα σωρό σχέδια, που έβαζε και ημερομηνίες πότε θα τ' αρχίζαμε και πότε θα τα τελειώναμε.

Αλλά, να σας πω την αλήθεια, εγώ μπερδεύομαι να κάνω πολλά πράγματα μαζί, για να μη σας πω ότι βαριόμαι και λίγο καλοκαιριάτικα με τη ζέστη. Η Αγγελική όμως με κατσάδιαζε: «Τολμάς να λες ότι βαριέσαι στη σημερινή εποχή; Αυτό είναι κάτι σαν άχρηστη πολυτέλεια. Ξέρεις σε τι σημαντική εποχή ζούμε;». Φαίνεται, λοιπόν, ότι δεν ήξερα, γιατί εγώ κάπως αλλιώς τις υπολόγιζα τις εποχές. Για μένα, η εποχή που ζούσαμε ήταν μόνο η «εποχή των υακίνθων», η εποχή δηλαδή που η μαμά μου αποφάσισε να ξαναπαντρευτεί και μου ήρθαν τα πάνω κάτω. Ήμουν σίγουρη πως εγώ ήμουν το κέντρο του κόσμου κι ότι αυτά που συνέβαιναν σ' εμένα και στη ζωή

μου ήταν τα πιο σημαντικά απ' όσα συνέβαιναν στον κόσμο ολόκληρο.

Πόσο άδικο είχα όμως και πόσο πιο σωστά έβλεπε τα πράγματα η Αγγελική! Εγώ έβλεπα μόνο τα δικά μου, τα κοντινά μου, και τα έβλεπα περισσότερο συναισθηματικά και περισσότερο καθημερινά. Η Αγγελική τα έβλεπε με τη λογική περισσότερο και, κυρίως, όχι με το σήμερα που ζούσαμε ή με το χτες που είχαμε ζήσει, αλλά με το αύριο που ερχόταν τρέχοντας όλο καινούρια καταπληκτικά πράγματα. Κι έπρεπε να την ακούγατε τι ωραία που τα έλεγε ή τι ωραία που συζητούσε με την Ελευθερία, που είχε κι εκείνη τα ίδια μυαλά και τις ίδιες απόψεις, ή με το Λάμπρο, που έβρισκε ευκαιρία να της μαθαίνει χίλια δυο, από το τι είναι οι σοσιαλδημοκράτες μέχρι τι είναι μια ακάλυπτη επιταγή.

Ξέρετε πόσα πράγματα έμαθα κι εγώ από την Αγγελική, και κυρίως πόσα πράγματα κατάλαβα καλύτερα με τον τρόπο που μου τα έλεγε; Γιατί πολλές φορές ανακάλυπτα πως τα ίδια πράγματα είχα ακούσει κι εγώ από τον μπαμπά μου ή τη μαμά μου, αλλά δεν μπορούσα ή δεν ήθελα να τα καταλάβω και να τα παραδεχτώ. Μήπως και ο μπαμπάς μου δε μου έλεγε πως στην εποχή μας ζούμε όλοι καθημερινά μια επανάσταση ή κάποιο μικρό ή μεγάλο θαύμα της τεχνολογίας, της επιστήμης, και ότι συντελούνται σημαντικές αλλαγές γύρω μας, που αλλάζουν τελείως τον κόσμο, και πως οι νέοι άνθρωποι είναι αυτοί που θα παίξουν τον κύριο ρόλο, αρκεί να τους δημιουργήσουμε πρότυπα και προϋποθέσεις... Μου τα έλεγε και τα σημείωνα και στο

ημερολόγιό μου, αλλά ακούγονταν κάπως επίσημα και λίγο ακαταλαβίστικα, ενώ η Αγγελική μιλούσε τη δική μου γλώσσα και την καταλάβαινα καλύτερα.

Έτσι, πήγαιναν όλα καλά μέσα στο σπίτι μας. Ησύχασε και ο θείος Απόστολος, πως δεν είχε φτάσει η συντέλεια του κόσμου με το δεύτερο γάμο της μαμάς, πλησίαζε

Βασίλης Σπεράντζας, Στο μπαλκόνι

και ο καιρός για τις διακοπές κι εγώ είχα ψοφήσει στη δίαιτα και είχα χάσει κιόλας τέσσερα ολόκληρα κιλά. Είχα αλλάξει και χτένισμα και αισθανόμουν έτοιμη να απογειωθώ. Όλα μου φαίνονταν ακόμα πιο όμορφα: η γειτονιά, η πόλη, το ποτάμι με τις πρασινάδες του. Ακόμα και τον Άλκη τον έβλεπα διαφορετικά: δηλαδή, θέλω να πω, έλεγα μέσα μου: «Πού θα μου πάει; Θα τον κάνω να με προσέξει».

Στον μπαμπά δεν πήγαινα πια τόσο συχνά, με τόσα πράγματα που είχα να κάνω όλη μέρα και με τόσα καινούρια που είχα στο μυαλό μου. Του τηλεφώνουσα όμως και του έλεγα: «Όλα απίθανα! Θα έρθω να τα πούμε». Μου φαινόταν κι εκείνος τελευταία διαφορετικός, σαν να είχε αποκτήσει η φωνή του στο τηλέφωνο περισσότερη ένταση,

περισσότερο χρώμα, κάτι τέτοιο, και πολλές φορές δεν τον έβρισκα στο σπίτι όταν του τηλεφωνούσα, πράγμα περίεργο για τον μπαμπά, που περνούσε όλο του το απόγευμα με τα караβάκια του. Και αποφάσισα τελικά να πάω να τον δω, να του πω και τα νέα και να με καμαρώσει κιόλας που είχα αδυνατίσει και είχα βγάλει και τα σιδεράκια.

*Τ. Τίγκα, Η εποχή των υακίνθων,
Πατάκης*

Ερωτήσεις

1 Με ποιο κοινωνικό φαινόμενο της εποχής μας ασχολείται το κείμενο; Αποτελεί κατά τη γνώμη σας ιδιαίτερη περίπτωση ή είναι συνηθισμένο στις μέρες μας;

2 Προσπαθήστε, στηριζόμενοι στα στοιχεία που προσφέρει το κείμενο, να περιγράψετε την εμφάνιση και το χαρακτήρα των δύο κοριτσιών.

3 Ποια άλλα πρόσωπα εμφανίζονται στο κείμενο και τι ρόλο παίζουν;

4 Τι φοβάται στην αρχή η μητέρα της Ελένης;

5 Ποιες αλλαγές σημειώνονται στον τρόπο με τον οποίο βλέπει τα πράγματα η Ελένη ύστερα από την εγκατάσταση της Αγγελικής στο σπίτι;

6 Υποθέστε ότι κρατάτε κι εσείς ημερολόγιο, όπως η ηρωίδα του αποσπάσματος. Καταγράψτε στο τετράδιο σας μια ημέρα σας (π.χ. τη σημερινή).

Διαθεματική εργασία

Χωριστείτε σε δύο ομάδες. Η μία να διαβάσει ολόκληρο το μυθιστόρημα Η εποχή των υακίνθων της Τούλας Τίγκα και η άλλη το γνωστό βιβλίο Το ημερολόγιο της Άννας Φρανκ. Παρουσιάστε στην τάξη τα δύο βιβλία, που είναι γραμμένα στο είδος του ημερολογίου, και συζητήστε γι' αυτά.

ΤΟΥΛΑ ΤΙΓΚΑ

Η Τούλα Τίγκα γεννήθηκε στα Τρίκαλα το 1944. Σπούδασε Αγγλική Φιλολογία στο Πανεπιστήμιο της Θεσσαλονίκης και ασχολήθηκε με τη λογοτεχνία, δημοσιεύοντας κείμενα της σε περιοδικά και εκδίδοντας διηγήματα και μυθιστορήματα.

Το πεζογραφικό έργο της απευθύνεται σε κοινό ενηλίκων [Ιστορία για μελάνι και πένα (1986), Η άλλη όχθη τον καλοκαιριού (1989), Η τριπλή νύχτα (1991)], αλλά και σε εφήβους [τα μυθιστορήματα Οδός Γραβιάς (1984), Η εποχή των υακίνθων (1993), Η βοή των υδάτων (1996), Τα χρόνια τρέχοντας (1999)]. Η συγγραφέας αντλεί τα θέματα της από τη σύγχρονη πραγματικότητα και τα προβλήματα της· η γραφή της χαρακτηρίζεται από εκφραστική λιτότητα και ικανότητα διαγραφής των χαρακτήρων. Για τα εφηβικά της μυθιστορήματα έχει τιμηθεί με διάφορα βραβεία και διακρίσεις.

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΖΩΗ

**Απόστολος Κρεζίας
Γέννηση του Χριστού**

ΣΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΤΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ ΑΥΤΗΣ παρουσιάζονται οι ποικίλοι τρόποι (ατομική ή ομαδική προσευχή, υλικά αφιερώματα, τάματα), με τους οποίους εκδηλώνεται η πίστη σε ανθρώπους διαφορετικής τοπικής, κοινωνικής και οικονομικής προέλευσης. Η πίστη αποτελεί για τον άνθρωπο καταφύγιο και παρηγοριά στις δύσκολες ώρες του, του δίνει χαρά και εσωτερική πληρότητα όταν αισθάνεται ότι προσφέρει στο συνάνθρωπο, γεννά μέσα του αγάπη και ευαισθησία για όλα τα πλάσματα του Θεού. Αυτό που προβάλλεται, επίσης, μέσα από τα κείμενα είναι ότι η σχέση που αναπτύσσει ο άνθρωπος με το Θεό επηρεάζει τον τρόπο της σκέψης και των ενεργειών του.

Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης

Στην Παναγία τη Σαλονικιά

Το ποίημα γράφτηκε στα τελευταία χρόνια της ζωής τον Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη και αναφέρεται σε μια εκκλησία της Σκιάθου. Βρισκόταν για πολλές δεκαετίες στο αρχείο του φίλου του Κώστα Φαλτάιτς και δημοσιεύτηκε για πρώτη φορά από το Ν. Δ. Τριανταφυλλόπουλο το 1983. Διαπνέεται από θρησκευτική γαλήνη και ηρεμία.

Στο κέντρον της επάνω πόλεως
με το καμπαναριό της,
που είν' ένα στολίδι
του λιμένος και της προσόψεως,
στέκει ο ναός της Παναγίας.

Ωραίος ο ναός, το τέμπλο ωραίο,
ωραία τα λαμπρά τα εικονίσματα,
ωραίες κι οι νορίτισσες*
που εκκλησιάζονται,
όλα ωραία.

Στολισμένο το τέμπλο
με χρυσές ποδιές,*
στολισμένος ο χορός* και
τα στασίδια με μυρτιές και δάφνες,
στολισμένες κι οι κόρες
που πηγαίνουν
να εκκλησιασθούν στην Παναγία.

*νορίτισσες: ενορίτισσες

*χρυσές ποδιές: χρυσοκέντητα
διακοσμητικά υφάσματα, που σαν
ποδιά τοποθετούνται στη βάση των
εικόνων του τέμπλου

*χορός: το μέρος των ψαλτών

Αριστερά στο τέμπλο στέκεται
η εικόνα σου η μεγάλη θεόρατη
όλη ασημένια όλη, Παναγία μου,
με τ' ασημοκάντηλά της.

Απάνω στην εικόν' αφιερώματα
κρέμονται, караβάκια, γολετίτσες,*
καΐκια, βάρκες,
μπάρκα τριοκάταρτα,*
όλ' αφιερώματα των πλοιάρχων.

Θωμάς Θωμόπουλος,
*Γύψινη προτομή
του Αλέξανδρου
Παπαδιαμάντη*

*γολετίτσες: μικρά σκάφη

*μπάρκα τριοκάταρτα: ιστιοφόρα
πλοία με τρία κατάρτια

Κι οι καπεταναίοι οι παλαιοί
καθένας έχει στο ναό βαλμένο
από ένα λίθο· και καθένας έχει
ένα στασίδι γύρω

γύρω στο δεσποτικό*
και γύρω γύρω στο παγκάρι*
όλοι τους.

Τάζουν στην Παναγία και τους δίνει
καλά ταξίδια, γαληνιάζ'* η θάλασσα
όταν στο πέλαγο την επικαλεσθούν
την Παναγία την Σαλονικιά.

*δεσποτικό: στο θρόνο του αρχιε-
ρέα στο δεξιό μέρος της εκκλησίας

*παγκάρι: το ξύλινο έπιπλο με τα
κεριά κοντά στη είσοδο της
εκκλησίας, *γαληνιάζ' (γαληνιάζει):
ηρεμεί

Ἄμποτε* να ᾿σαι βοηθός, Παρθένα
μου, κι εις τους χειμαζομένους*
εις του βίου
τα βάσανα και τας ανάγκας, ἄμποτε
να είσαι βοηθός και σωτηρία.

Α. Παπαδιαμάντης, Ἄπαντα,
τόμ. 5, Δόμος

*ἄμποτε: μακάρι

*εις τους χειμαζομένους:
στους ταλαιπωρημένους

Δημήτρης Κοντός,
Πόδια, από τη σειρά
Λατρευτικά

Ερωτήσεις

1 Περιγράψτε την πορεία που ακολουθεί η περιγραφή της εκκλησίας στις πέντε πρώτες στροφές.

2 Πώς συνδέεται η ζωή των ναυτικών με το ναό και τα αφιερώματά του;

3 Προσπαθήστε να εξηγήσετε το νόημα της έκτης στροφής.

4 Διαβάστε το ποίημα «Δέησις» του Κ. Π. Καβάφη (σ. 55) και βρείτε ομοιότητες ανάμεσα στα δύο ποιήματα όσον αφορά τη στάση των πιστών απέναντι στην Παναγία.

5 Ποια εξήγηση δίνετε στο γεγονός ότι μια εκκλησία στη Σκιάθο είναι αφιερωμένη στην «Παναγία τη Σαλονικιά»; Γνωρίζετε άλλα επίθετα της Παναγίας, που να δηλώνουν τόπο ή κάτι άλλο; [Δείτε παρακάτω (σ. 59) και την *Παναγιά τη Γοργόνα* του Στράτη Μυριβήλη].

Διαθεματικές εργασίες

1 Συγκεντρώστε στοιχεία σχετικά με την αγιογράφιση των εκκλησιών. Μπορείτε να στηριχτείτε στις γνώσεις σας από το μάθημα των Θρησκευτικών ή να παρατηρήσετε την εκκλησία της ενορίας σας ή, ακόμα, να ζητήσετε βοήθεια από ανθρώπους της εκκλησίας (π.χ. ιερείς).

2 Σύμφωνα με τα στοιχεία που υπάρχουν στο ποίημα, προσπαθήστε να φανταστείτε και να ζωγραφίσετε από την εκκλησία της Παναγίας της Σαλονικιάς είτε την εξωτερική όψη είτε ένα τμήμα από την εσωτερική της διακόσμηση που σας έκανε εντύπωση.

Κ. Π. Καβάφης

Δέησις

Η «Δέησις» δημοσιεύτηκε το 1898 και είναι ένα από τα 154 ποιήματα τον Κ. Π. Καβάφη (1863-1933), που ο ίδιος ο ποιητής θεώρησε ότι τον ικανοποιούν απόλυτα και τα συμπεριέλαβε στο επίσημο σώμα της ποίησης του· γι' αυτόν το λόγο τα αποκαλούμε «αναγνωρισμένα».

Η θάλασσα στα βάθη της πήρ'
έναν ναύτη.–
Η μάνα του, ανήξερη,
πηαίνει κι ανάφτει
στην Παναγία μπροστά
ένα υψηλό κερι

για να επιστρέψει γρήγορα
και να 'ν' καλοί καιροί—
και όλο προς τον άνεμο
στήνει τ' αυτί.
Αλλά ενώ προσεύχεται
και δέεται αυτή,
η εικόν ακούει,
σοβαρή και λυπημένη,
ξεύροντας πως δεν θα 'λθει πια
ο υιός που περιμένει.

Κ.Π. Καβάφης, *Τα ποιήματα Α΄*
(1897-1918), Ίκαρος

Θεόδωρος Ράλλης,
Η ικεσία

Ερωτήσεις

1 Περιγράψτε τις φάσεις από τις οποίες διέρχεται η αγωνία της μάνας για την τύχη του γιου της.

2 Τι παρατηρείτε ως προς τη γλώσσα του ποιήματος; Εντοπίστε σ' αυτό λέξεις που αποκλίνουν από την κοινή νεοελληνική και προσπαθήστε, με τη βοήθεια του καθηγητή σας, να καταλήξετε σε κάποια συμπεράσματα για την ιδιοτυπία της γλώσσας των καβαφικών ποιημάτων.

Διαθεματικές εργασίες

1 Στο ποίημα η μητέρα ανάβει στην Παναγία ένα «υψηλό» κερί, για να προστατέψει το γιο της. Από την εμπειρία σας και από αφηγήσεις γνωστών σας συγκεντρώστε

στοιχεία σχετικά με τα ποικίλα τάματα, τα «αναθήματα», που οι πιστοί αφιερώνουν στις εκκλησίες και τα μοναστήρια για τη σωτηρία της ψυχής τους, για την ανάρρωση ασθενών κ.λπ.

2 Στο ποίημα περιγράφεται μια σκηνή τραγικής ειρωνείας, εφόσον το ένα πρόσωπο γνωρίζει την πραγματικότητα και το άλλο όχι. Εντοπίστε πώς εκδηλώνεται στο συγκεκριμένο ποίημα η τραγική ειρωνεία. Προσπαθήστε, με τη βοήθεια του καθηγητή σας, να αναζητήσετε την καταγωγή του όρου και να βρείτε παραδείγματα τραγικής ειρωνείας από την αρχαία ελληνική λογοτεχνία.

Στρατής Μυριβήλης

Η Λιτανεία

Το κείμενο αυτό είναι απόσπασμα από το 44ο κεφάλαιο του μυθιστορήματος Η Παναγιά η Γοργόνα, που εκδόθηκε ολοκληρωμένο το 1949. Η υπόθεσή του διαδραματίζεται σε ένα παραλιακό χώρο, στη Μουριά και στη Σκάλα Συκαμιάς, κοντά στη Μυτιλήνη, και παρακολουθεί την απλή ζωή των κατοίκων της περιοχής λίγο μετά τη Μικρασιατική καταστροφή. Ο τίτλος του αναφέρεται στην εκκλησία της περιοχής, την Παναγιά τη Γοργόνα, που σύμφωνα με το μύθο του έργου πήρε το όνομά της από μια εικόνα της Παναγίας ζωγραφισμένης ως γοργόνας. Στο συγκεκριμένο απόσπασμα ο τόπος

αντιμετωπίζει έντονο πρόβλημα λειψυδρίας, επειδή έχει καιρό να βρέξει. Το γεγονός απειλεί με καταστροφή τους ελαιώνες τον χωριού, οι οποίοι αποτελούν το κύριο έσοδο των κατοίκων. Για να αντιμετωπίσουν το φαινόμενο οι κάτοικοι αποφασίζουν να κάνουν λιτανεία και να παρακαλέσουν το θεό να βρέξει.

Έτσι οι άνθρωποι του ελιώνα* αποφάσισαν να προσπέσουν στο Θεό. Οι δεσποτάδες του νησιού έστειλαν χαρτί σ' όλες τις επαρχίες, να γίνουν λιτανείες σ' όλα τα χωριά, παράκλησες για τη βροχή, που την κρατούσε ο Θεός μακριά από τα χώματα των αμαρτωλών.

Βγήκε ντελάλης στο χωριό, βγήκε και στη Σκάλα και το φώναξε,

***ελιώνα: ελαιώνα**

πως την Κυριακή ν' ανέβουν όλοι στη Μουριά, να βγουν στα χωράφια να παρακαλέσουν.

Ξημέρωσε η Κυριακή και χτύπησαν οι δυο οι καμπάνες της Αγια-Φωτεινής πάνω στο βουνό, χτύπησε και το σιδερένιο σήμαντρο της Αγια-Σωτήρας του νεκροταφείου. Σα να παρακαλούσαν μαζί με τους ζωντανούς κι όλες οι χιλιάδες οι παλιοί ζευγάδες* και ξοχαραίοι* που ξεκουράζονταν εκεί από τη δούλεψη του ελιώνα. Ύστερα χτύπησε και το καμπανάκι από τα Ράχτα, της Παναγιάς της Γοργόνας το καμπανάκι, να σηκωθούν κι οι αλειτούργητοι οι ψαράδες ν' ανέβουν στη λιτανεία.

Σηκώθηκαν λοιπόν και τούτοι, βάλαν τις καλές τους τις βράκες,

*ζευγάδες: γεωργοί *ξοχαραίοι: αγρότες

βάλαν τις μαύρες μαλλένιες*
κάλτσες και τα γιορτερά
παπούτσια, κι ανέβηκαν.

Από την εκκλησιά της Αγια-
Φωτεινής, τ' απολείτουργα* ξεκίνη-
σε η συνοδεία. Μπροστά οι παπά-
δες, ο ένας με το χρυσό Βαγγέλιο, ο
άλλο με τ' ασημένιο. Στις τέσσερις
γωνιές οι τέσσερις Ευαγγελιστάδες
στο σμάλτο, δεμένο ένα γύρω με
ρουμπίνια σα ροδοπαπούδες. Τα
παλικάρια βαστούσαν τα κονίσμα-
τα, το μεγάλο το κόνισμα της Σαμα-
ρίτιδας με το νερό στο σταμνί της.
Και το άλλο με τη βρύση την εφτά-
κρουνη,* που έχει τις γούρνες
άσπρες, μαρμαροπελεκητές, και τα
νερά τρέχουν από τη μία γούρνα

*μαλλένιες: μάλλινες *τ' απολείτουρ-
γα: μετά τη λειτουργία *εφτάκρου-
νη: με εφτά κρουνοί, κάνουλες

στην άλλη. Στην πάνω πάνω γούρνα είναι η Παναγία με τα χέρια σηκωμένα για παρακάλεση.

Βγήκαν και τα λάβαρα με μαύρο κρέπι* στον ασημένιο σταυρό, να δει ο Θεός τη θλίψη του κόσμου, και άστραφταν οι χρυσές φούντες στον ήλιο. Ήταν μαζί και τ' αγόρια με τα φανάρια και τα ξεφτέρια,* ντυμένα με τ' άσπρα άμφια, ζωσμένα σταυρωτά με το κόκκινο ωμοφόρι.*

Ξεκίνησε η πομπή για τα χωράφια, έβγαινε κι έβγαινε ο κόσμος από το πρόκλιτο* και σωσμό δεν είχε.* Άντρες, γυναίκες, παιδιά και γέροι, όλοι τ' ακλούθησαν, να

*κρέπι: είδος λεπτού υφάσματος

*ξεφτέρια: εξαπτέρυγα *ωμοφόρι: οι πλατιές υφασμάτινες ταινίες που φορούν πάνω από τα άμφια οι ιερείς, αλλά και οι βοηθοί τους

πάνε στον έλιωνα να παρακαλέσουν τον Κύριο, που κρέμασε τη γη πάνω στα νερά, να στείλει στα δέντρα τα πνέματα της βροχής.

Όσο βγαίνουν από το χωριό, τα παπούτσια ακουγόντανε, χιλιάδες, στο καλντερίμι.* Ύστερα άρχισε ο χωραφόδρομος, μονοπάτι, και δε χωρούσαν παρά ο ένας πίσ' από τον άλλο. Η συνοδεία έγινε μακριά σαν ένα ατέλειωτο μαύρο φίδι, που κλωθογύριζε ανάμεσα στα δέντρα τις κουλούρες του. Σιγά σιγά χανόταν πίσω από μια πύκνα* από καρυδιές, κι έλεγε πάει, καταχωνιά-

* από το πρόκλιτο: από το νάρθηκα, δηλαδή το μπροστινό τμήμα, όπου και η είσοδος των πιστών

* σωσμό δεν είχε: τελειωμό δεν είχε

* καλντερίμι: λιθόστρωτο δρομάκι

* μια πύκνα: ένα πυκνό τμήμα

στηκε μέσα στη λαγκαδιά του Ορυάκα, και ξαφνικά πάλι, να κι έβγαινε το κεφάλι του στο ξάγναντο.* Αυτό το κεφάλι άστραφτε από λέπια χρυσά και αργυρά, λαμποκοπούσαν στον ήλιο τα ξεφτέρια και τα φανάρια με τα κρύσταλλα. Όλο γλυκά χρώματα, ροδί και θαλασσί, πορτοκαλί και βυσσινί. Κατόπι ξετυλιγόταν, αργά αργά, η μαύρη ουρά, και σ' όλο το δρόμο ο μπουχός* σηκωνότανε σύννεφο ξανθό πάνω από την ανθρωπομάζωξη.

Πήγαν και σταμάτησαν στα Ομαλά, που είναι η μοναδική ισάδα* μέσα στον ανηφορικών ελιώνα. Εκεί σταμάτησε το κεφάλι της λιτανείας και το φίδι άρχισε να κουλουριάζε-

* στο ξάγναντο: στο ανοιχτό μέρος

* ο μπουχός: η πυκνή σκόνη

* ισάδα: ίσιωμα

ται, να συμμαζεύει τη μαυρίλα του, ώσπου σταμάτησε να τυλίγεται ως κι η άκρα της ουράς.

Τότες έκανε ο παπάς τον αγιασμό και ράντισε με βρεγμένο βασιλικό τον ελιώνα στα τέσσερα σημεία, σταυρωτά. Πήραν κι οι νοικοκυραίοι, κι οι γυναίκες, μέσα σε μπουκαλάκια, να ραντίσει καθένας το χτήμα του. Κατόπι οι παπάδες είπαν την παράκληση για τη βροχή, και σε κάθε φράση χίλιες φωνές έλεγαν «αμήν!».

Ανέβαινε πυκνό το μοσκολίβανο μαζί με την προσευκή, και τ' ασημοκούδουνα από τα θεμιατά* των παπάδων ακούγονταν παράξενα ανάμεσα στα δέντρα, μαζί με τα κυπροκούδουνα των ζωντανών που γύρευαν άδικα ένα χλωρό

*θεμιατά: θυμιατά

φύλλο. Στέκουνταν με κολλημένα πλευρά και μουκάνιζαν διψασμένα, βέλαζαν λυπητερά και ξεψυχούσαν από την πείνα και τη δίψα, γιατί η γης δεν έβγαζε νερό να δροσιστούν και χορτάρι να φάνε. Τα 'βλεπαν οι άντρες κι ανεστέναζαν. Τα 'βλεπαν οι γυναίκες κι έκλαιγαν.

- Του Κυρίου δεηθώμεν!

Η ευκή σηκωνόταν μονότονη, παρακαλεστική, κλαψιάρικη, σηκωνόταν με τη σκόνη και με τους καπνούς προς τον ουρανό:

- ...Και σπλαγχνίσθητι ημίν, Κύριε, τοις χειμαζομένοις σφοδρώς, και τη των αναγκαίων ενδεία πιεζομένοις!*

- Κύριε 'λέησον!, φώναζαν με πόνο οι χριστιανοί.

Κι ο παπάς ξέσερνε πάλι ψαλμουδιστά τη φωνή:

- Όμβρους ειρηνικούς εξαπόστειλον τη γη προς καρποφορίαν!*

- Κύριε ἴλῃσον!

- Μέθυσον, Κύριε, τους αὐλακας ταύτης ὕδατος καθαροῦ, εἰς τροφήν ἡμῶν τε καὶ των ἀλόγων ζώων!*

Ὅλος ο κόσμος γονάτισε στα χώματα, ἔκανε το σταυρό του, κοίταζε παρακαλεστικά το Θεό μέσα στα γαλάζια μάτια τ' ουρανοῦ. Ἄντρες, γυναῖκες, παιδιά, εἶπαν με δύναμη «αμήην!». Να βουίξουν οἱ στεγνές

* σπλαγνίσθητι... πιεζομένοις:

ευσπλαχνίσου μας, Κύριε, για την ασήκωτη ταλαιπωρία μας και για την μεγάλη ἔλλειψη των αναγκαίων για τη ζωή μας * ὄμβρους... καρπο-

φορίαν: στείλε την ευλογημένη βροχή στη γη για να καρποφορήσει

* μέθυσον... ζώων: χόρτασε τα αὐλάκια της με καθαρὸ νερό, για να εξασφαλίσουμε τροφή και για μας και για τα ζώα μας

λαγκαδιές, να πάει η φωνή τους ως τα πόδια του Κυρίου, να τους ακούσει.

Οι γυναίκες, εκνευρισμένες, με τα πρόσωπα κόκκινα από το περπάτημα και τη ζεστή σκόνη, σιγόκλαιγαν με θρησκευτικό υστερισμό.* Οι γριές χτυπούσαν τον κόρφο και έκαιγαν μέσα στα κεραμιδάκια πηχτό «ελιόδακρυ»* που μοσκοβολούσε γλυκά.

- Ελέησε μας, Κύριε!

Έτσι τέλειωσε η λιτανεία κάτω από έναν ουρανό πυρωμένο και παστρικό.

Σ. Μυριβήλης, *Η Παναγιά η Γοργόνα*,
Βιβλιοπωλείον της Εστίας

*υστερισμός: υστερία *ελιόδακρυ:
πηχτό υγρό που βγαίνει από τον
κορμό της ελιάς και χρησιμεύει σαν
θυμίαμα

Ερωτήσεις

- 1** Πού απέδιδαν οι εκκλησιαστικοί άρχοντες το φαινόμενο της λειψυδρίας;
- 2** Ποια παγανιστικά στοιχεία εμφανίζονται στην τελετουργία της λιτανείας; Εντοπίστε τα σχετικά σημεία του κειμένου.
- 3** Ποιο τελετουργικό τηρήθηκε από την ώρα που ξεκίνησε η πομπή των πιστών από την Αγία Φωτεινή μέχρι που έφτασε στην περιοχή Ομαλά;
- 4** Μια ομάδα μαθητών να αναλάβει να παρουσιάσει ολόκληρο το μυθιστόρημα του Στράτη Μυριβήλη, και ειδικότερα την εξέλιξη του 44ου κεφαλαίου.

Διαθεματικές εργασίες

1 Με τις γνώσεις που έχετε αποκομίσει από τα μαθήματα της Ιστορίας και των Θρησκευτικών, συγκεντρώστε στοιχεία για παγανιστικά έθιμα που επιβίωσαν στη χριστιανική λατρεία.

2 Ζητήστε τη βοήθεια του καθηγητή των Θρησκευτικών ή απευθυνθείτε στον ιερέα της ενορίας σας για να βρείτε και να παρουσιάσετε στην τάξη την προσευχή που, σύμφωνα με τους κανόνες της Εκκλησίας, διαβάζεται όταν γίνεται λιτανεία για τη λειψυδρία

Σπύρος Βασιλείου, Χωριό

Κάρολος Ντίκενς

Παραμονή Χριστουγέννων

Το κείμενο που ακολουθεί είναι απόσπασμα από το πολύ γνωστό έργο Χριστουγεννιάτικη ιστορία, που γράφτηκε το 1843 και από τότε μεταφράστηκε σε πολλές γλώσσες του κόσμου· διασκευάστηκε, μάλιστα, πολλές φορές για τον κινηματογράφο και έκανε διάσημη τη μορφή του τσιγκούνη Σκρουτζ. Στο απόσπασμα του βιβλίου μας βλέπουμε μερικά γνωρίσματα του χαρακτήρα του Σκρουτζ, με αφορμή τη στάση του απέναντι στη γιορτή των Χριστουγέννων.

Μια φορά κι έναν καιρό, κάποια παραμονή Χριστουγέννων, ο γερο-Σκρουτζ βρισκόταν απασχο-

λημένος στο λογιστήριο του. Έκανε κρύο τσουχτερό και ήταν σκοτεινά από την καταχνιά. Άκουγε τον κόσμο που πήγαινε κι ερχόταν έξω στο δρομάκι ξεφυσώντας, τρίβοντας τα χέρια και χτυπώντας τα πόδια στο λιθόστρωτο για να ζεσταθούν. Το ρολόι της πόλης έδειχνε μόλις τρεις τ' απόγευμα, μα είχε κιόλα σκοτεινιάσει. Ο καιρός ήταν μουντός ολημερίς και τα κεριά τρεμόλαμπαν στα παράθυρα από τα γειτονικά γραφεία σαν κόκκινες κηλίδες στην καφετιά, βαριά ατμόσφαιρα. Η ομίχλη ξεχυνόταν και τρύπωνε σε κάθε χαραμάδα και κλειδαρότρυπα κι ήτανε τόσο πυκνή που, αν και το σοκάκι ήταν στενό, τα σπίτια αντικρύ μόλις και αχνοφαίνονταν. Βλέποντας το σκούρο σύννεφο να χαμηλώνει κατά τη γη σκοτεινιάζοντας το καθετί, θα 'λεγε κανείς πως

**η φύση ανάσαινε εκεί κοντά και
σκαρφιζόταν κάτι τρομερό.**

**Η πόρτα στο λογιστήριο του
Σκρουτζ έμενε ανοιχτή για να 'χει το
νου του στον υπάλληλο που, καθι-
σμένος σ' ένα θλιβερό καμαράκι
σαν κουτί, αντέγραφε κάτι
γράμματα. Ο Σκρουτζ είχε αναμμένη
μια πολύ μικρή φωτίτσα, μα η
φωτιά του υπάλληλου ήταν τόσο
μικροσκοπική, που 'λεγες πως
ήταν ένα μόνο κάρβουνο. Όμως δεν
μπορούσε να τη δυναμώσει κι
άλλο, γιατί ο Σκρουτζ κρατούσε το
κασόνι με τα κάρβουνα στη δική
του κάμαρη. Κι όταν ο υπάλληλος
μπήκε κρατώντας το φαράσι, το
αφεντικό του θεώρησε πως είχε
φτάσει πια η ώρα για να φύγουν.
Φόρεσε, λοιπόν, κι εκείνος το
άσπρο του κασκόλ και δοκίμασε να
ζεσταθεί στη φλόγα του κεριού.**

Όντας όμως άνθρωπος με λίγη φαντασία, δεν τα κατάφερε.

- Καλά Χριστούγεννα, θείε! Να 'σαι καλά!, ακούστηκε μια χαρούμενη φωνή.

Ήταν ο ανιψιός του Σκρουτζ, που βρέθηκε τόσο άξαφνα και γρήγορα μπροστά του, ώστε η μορφή του πρόλαβε το άκουσμα της φωνής του.

- Μπα!, έκανε ο Σκρουτζ. Σαχλαμάρες!

Είχε τόσο ζεσταθεί περπατώντας γοργά μες στην ομίχλη και στην παγωνιά τούτος εδώ ο ανιψιός του Σκρουτζ, που ήταν αναψοκοκκινισμένος. Το πρόσωπό του ήταν ροδοκόκκινο κι όμορφο, τα μάτια του σπίθιζαν κι η ανάσα του άχνιζε και πάλι.

- Σαχλαμάρες τα Χριστούγεννα, θείε! Είπε ο ανιψιός του Σκρουτζ.

**Δε θα το λες βέβαια στα σοβαρά,
ελπίζω.**

**- Και βέβαια το λέω στα σοβαρά,
είπε ο Σκρουτζ. Άκου κει «Καλά
Χριστούγεννα!». Και τι λόγο έχεις
να 'σαι χαρούμενος; Ποιο δικαίωμα
να 'σαι ευτυχισμένος; Είσαι δα
αρκετά φτωχός!**

**- Έλα τώρα, αποκρίθηκε εύθυμα ο
ανιψιός. Εσύ με ποιο δικαίωμα
είσαι σκυθρωπός; Τι λόγο έχεις να
'σαι στις κακές σου; Είσαι δα
αρκετά πλούσιος!**

**Ο Σκρουτζ, μην έχοντας καμιά
καλύτερη απάντηση πρόχειρη,
έκανε ξερά «Μπα!» και το συνόδεψε
μ' ένα «Σαχλαμάρες!».**

- Μη θυμώνεις, θείε, είπε ο ανιψιός.

**- Και τι άλλο μπορώ να κάνω, απο-
κρίθηκε εκείνος, όταν ζω σ' έναν
κόσμο με τόσους χαζούς; Καλά
Χριστούγεννα! Ξορκισμένα να 'ναι**

τα Χριστούγεννα! Και σάμπως δεν είναι για σένα τα Χριστούγεννα μια εποχή που πρέπει να πληρώνεις λογαριασμούς δίχως να 'χεις λεφτά; Μια εποχή που σε βρίσκει ένα χρόνο μεγαλύτερο κι ούτε μια στάλα πλουσιότερο; Μια εποχή που κάνεις τους ισολογισμούς σου και βρίσκεις ότι ζημιώνεις; Αν ήταν στο χέρι μου, συνέχισε αγανακτισμένος, τον κάθε ηλίθιο που τριγυρίζει λέγοντας με το παραμικρό «Καλά Χριστούγεννα» θα τον έβαζα να βράσει μέσα στην ίδια του την πουτίγκα* και να θαφτεί μ' ένα

*πουτίγκα: παραδοσιακό αγγλικό γλυκό, που είτε το ψήνουν στο φούρνο είτε τοποθετούν τη φόρμα του σε νερό που βράζει

παλούκι από λιόπρινο* χωμένο στην καρδιά του. Έτσι θα' πρεπε!

- Θείε!, παρακάλεσε ο ανιψιός.

- Ανιψιέ, αποκρίθηκε ο θείος αυστηρά, γιόρταζε τα Χριστούγεννα με το δικό σου τρόπο κι άσε με εμένα να τα γιορτάζω με το δικό μου.

- Γιόρταζε τα, λοιπόν!, είπε εκείνος. Όμως, δεν το κάνεις.

- Άφησέ με τότε να τα περάσω μονάχος μου. Μωρέ, πολύ καλό θα σου κάνουν! Πολύ καλό σου έκαναν ως τα τώρα!

- Υπάρχουν, υποθέτω, πολλά πράγματα που θα μπορούσα να 'χα δει καλό, μα δεν επωφελήθηκα, απάντησε ο ανιψιός. Κι ανάμεσα στ' άλλα, είναι και τα Χριστούγεννα. Όμως, είμαι βέβαιος πως πάντα τα

* Λιόπρινο: το φυτό ελαιόπρινος, είδος πουρναριού

συλλογιζόμεουν, χώρια από το σεβασμό που τους έπρεπε για το ιερό τους όνομα και την προέλευση – αν είναι, βέβαια, δυνατόν κάτι που ανήκει σ’ αυτά να το βλέπεις ξεχωριστά – σαν μια εποχή καλή, ευχάριστη. Μια εποχή όλο καλοσύνη και συμπόνια, φιλευσπλαχνία και χαρά. Η μόνη απ’ όσες ξέρω μέσα στο μακρύ ημερολόγιο του χρόνου όπου άντρες και γυναίκες, σαν μια ψυχή, ανοίγουν λεύτερα τις καρδιές τους και αναλογίζονται τους άλλους σαν πραγματικούς συνταξιδιώτες προς τον τάφο, κι όχι σαν μια άλλη ράτσα πλασμάτων που έχουν διαφορετικό προορισμό. Γι’ αυτό, θείε, μ’ όλο που ποτέ δεν έβαλα μήτε ένα κομματάκι χρυσό ή ασήμι στην τσέπη μου, πιστεύω πως μου έκαναν καλό

και πως θα μου κάνουν. Για τούτο λέω: ας είναι ευλογημένα!

Κ. Ντίκενς, Χριστουγεννιάτικη ιστορία, μτφρ. Μαίρη Κιτσικοπούλου, Καστανιώτης

Εικονογράφηση του Α. Ράκχαμ από το βιβλίο Ὕμνος των Χριστουγέννων του Κ. Ντίκενς

Ερωτήσεις

1 Σκιαγραφήστε το χαρακτήρα του Σκρουτζ, όπως παρουσιάζεται μέσα στο κείμενο.

2 Τι σημαίνουν για το Σκρουτζ τα Χριστούγεννα και τι για τον ανιψιό του;

3 Ποια στάση κρατά απέναντι στο Σκρουτζ ο υπάλληλός του και γιατί;

4 Διαβάστε ολόκληρη τη Χριστουγεννιάτικη ιστορία και συζητήστε την εξέλιξη του κεντρικού χαρακτήρα, του Σκρουτζ.

5 Διαβάστε στο Κατά Λουκάν Ευαγγέλιο το εδάφιο β', 8-14, όπου αναγγέλλεται η χαρμόσυνη είδηση της Γέννησης, και συζητήστε σχετικά μέσα στην τάξη.

Διαθεματική εργασία

Ζητήστε από τον καθηγητή των Θρησκευτικών να σας μιλήσει για τις απόψεις των Πατέρων της Εκκλησίας σχετικά με το μήνυμα της Γέννησης και το νόημα του εορτασμού των Χριστουγέννων συγκρίνετέ τις με τις απόψεις του Σκρουτζ.

ΚΑΡΟΛΟΣ ΝΤΙΚΕΝΣ

Ο Κάρολος Ντίκενς είναι ένας από μεγαλύτερους Άγγλους συγγραφείς. Γεννήθηκε το 1812 και πέθανε το 1870. Λόγω πτώχευσης του πατέρα του πέρασε για ένα διάστημα δύσκολα παιδικά χρόνια, αναγκαζόμενος να εργάζεται σκληρά. Η κύρια εργασία του ήταν η δημοσιογραφία. Στα μυθιστορήματα και τα διηγήματά του θίγει κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα της εποχής του (οικονομική ανισότητα, εκμετάλλευση της παιδικής εργασίας κ.ά.) και οραματίζεται έναν καλύτερο και δικαιότερο κόσμο. Πολλοί από τους χαρακτήρες που δημιούργησε (ο κύριος Πίκουικ, ο Ντέιβιντ Κόπερφιλντ, ο Όλιβερ Τουίστ, ο Σκρουτζ) έγιναν διάσημοι. Κυριότερα έργα του: *Ολιβερ Τουίστ, Νικόλας Νίκλμπυ, Ντέιβιντ Κόπερφιλντ, Μεγάλες προσδοκίες.*

Παντελής Καλιότσος

Πασχαλινή ιστορία

Η «Πασχαλινή ιστορία» είναι ένα από τα πέντε διηγήματα της συλλογής Η μύγα, στα οποία ο συγγραφέας σχολιάζει καθημερινά κοινωνικά θέματα. Στο συγκεκριμένο διήγημα παρουσιάζει το διχασμό του ήρωά του· τα φιλοζωικά του αισθήματα νικούν το πασχαλινό έθιμο, και έτσι το αθώο αρνάκι γλιτώνει τη σφαγή.

Ακριβώς ένα μήνα πριν απ' το Πάσχα, ο κυρ Διονυσάκης απόχτησε ένα αρνί. Αυτό έγινε κυριολεκτικά στην τύχη. Μια μέρα, δηλαδή, ο Τάκης ο Μπίμπας, ο

φίλος του ο κουρέας και άσπρονδος αντίπαλός του στο τάβλι, έβγαλε αυτό τ' αρνί στον κλήρο για ένα χιλιάρικο. Είδε κι έπαθε να τον πείσει.

- Βρε, άσε με κάτω, χριστιανέ μου, έλεγε ο κυρ Διονυσάκης. Πρώτο και κύριο, εγώ είμαι άτυχος άνθρωπος.

- Έλα δω. Βάλε το δεκαεφτά και, αν δε σου πέσει, να μου πεις «φτου σου, ρε Μπίμπα!».

- Πρώτο και κύριο, τι να το κάνω εγώ ένα ολόκληρο πρόβατο;

Από το Εργαστήρι Τέχνης Χαλκίδας έργο οκτάχρονου παιδιού

- Αστειεύεσαι; Το Πάσχα έρχεται.
Έχεις παιδιά, οικογένεια. Μ' ένα
αρνί έντεκα κιλά θα τρως μια
βδομάδα κρέας.

- Άκου δω, φίλε μου, είπε τότε
σοβαρά ο κυρ Διονυσάκης. Πρέπει
να ξέρεις ότι εγώ ποτέ στη ζωή μου
δεν έχω σηκώσει μαχαίρι σε
ζωντανό.

Ο κουρέας γέλασε την ώρα που
τσέπωνε το χιλιάρικο.

- Ακόμα δεν τον είδαμε, Γιάννη τότε
βγάλαμε! Άσε να σου πέσει πρώτα,
και το σφάξιμο τ' αναλαμβάνω εγώ.

Και σκύβοντας πάνω στον κατά-
λογο του καταχώρισε φωναχτά:
«Νούμερο 17, Διονυσάκης
Γκολφινόπουλος. Άντε, καλή τύχη».

Και τα 'φερε έτσι ο Θεός.

Ο μικρός του κουρείου έχωσε το
χέρι του στην πλατιά τσέπη του
Τάκη Μπίμπα και τραβά αυτό το

νούμερο ανάμεσα σ' άλλα διακόσια, που έκανε τον κυρ Διονυσάκη να μην πιστεύει στ' αυτιά του. Και, την ώρα που φώναξε πάλι ο κουρέας «νούμερο 17, Διονυσάκης Γκολφινό-», άρπαξε ένα φιλικό χτύπημα στην πλάτη, δυνατό.

Έτσι έγινε με τ' αρνί. Ο κυρ Διονυσάκης, ζαλισμένος ακόμα κι έχοντας την πεποίθηση ότι αποδώ και πέρα η τύχη του άλλαξε, το τράβηξε απ' το σχοινί και το πήγε σπίτι. Τα δυο μικρά παιδιά έκαναν μεγάλες χαρές κι όλοι μες στην αυλή το δέχτηκαν έτσι, ακόμα και ο σκύλος, χωρίς να ζηλέψει, γιατί ήταν ένα αρνί πολύ όμορφο πραγματικά, σαν αυτά που ζωγραφίζονται: με τόσο κάτασπρο μαλλί, με τόση υπομονή... Δεν υπάρχει άλλο ζώο χωρίς άμυνα.

Ήταν ένα λιβαδάκι με φουντωμένες ελιές μπροστά στη γραμμή. Αυτοί που ταξιδεύανε το πρωί με το τρένο και κάθονταν στο δεξί παράθυρο βλέπανε μια στράτα από λεύκες, ένα κόκκινο αγρόχτημα, ένα πηγάδι με κληματαριές. Η κυρα-Μαρία ερχότανε στην αυλή κρατώντας ανασηκωμένες τις άκρες της ποδιάς της. Το πρωί φώναζε τις κότες. Υπήρχε κι ένας περιστερώνας και μια κατσίκα με τα παιδιά της, αλλά μόνο τ' αρνί είχε προορισμό να σφαχτεί το Πάσχα.

Το τρένο περνά μπροστά γρήγορα, με τα παράθυρα του γεμάτα εικόνες εξοχής. Αμέσως μετά ερχόταν η πόλη, με μια εντύπωση στενόχωρη, σκούρα ή εκτυφλωτική. Ο ταξιδιώτης νομίζει πως η πόλη ορμά όλο και πιο γρήγορα κατά πάνω στην εξοχή και μόνο οι λεύκες

αντιστέκονται στους τοίχους. Και τα «σπαθιά» των αθάνατων γύρω στ' αγρόχτημα. Καθώς περνά πρωί μεσημέρι, έχει την εντύπωση πολιορκίας, που στενεύει όσο γρήγορα φεύγει το τρένο και μπαίνει στους δρόμους της πόλης. Κάπου εκεί είναι το κουρείο του Τάκη Μπίμπα, είκοσι λεπτά με τα πόδια. Και πριν φύγει με τ' αρνί του, ο κυρ Διονυσάκης δεν ξέχασε να ζητήσει κατηγορηματική διαβεβαίωση.

- Εντάξει, του είπε ο κουρέας. Τη Μεγάλη Παρασκευή πρωί πρωί θα 'ρθω να το σφάξω εγώ. Να μένεις ήσυχος.

Ήταν ήσυχος.

Η άνοιξη ερχόταν εδώ πολύ όμορφη μες στον αυλόγυρο. Ο κυρ Διονυσάκης τ' απογεύματα ασχολούνταν με τα ζώα και τα ποτιστικά. Η γυναίκα του με τα λουλούδια.

Φέτος έχουμε Πάσχα στις 3 Μαΐου κι οι πασχαλιές μερικές φορές δεν είν' εντάξει στο ραντεβού. Κάποτε βιάζονται, κάποτε βαριούνται και μαραίνονται. Η κυρα-Μαρία κόβει βιολέτες και γαρίφαλα για τον επιτάφιο, που γίνεται άσπρος και μοβ.

Μια βδομάδα πιο πριν, ο κυρ Διονυσάκης τράβηξε ένα κόκκινο σημάδι πάνω στο ασπρόμαλλο αρνάκι. Έτσι κάνουν τη Μεγάλη Βδομάδα όσοι έχουν ένα «μόσχο σιτευτό». Κουβέντιασε με τη γυναίκα του:

- Για πότε λες;**
- Την Κυριακή του Πάσχα.**
- Λες δηλαδή να το βάλουμε στη σούβλα;**
- Ναι. Θα 'ναι πολύ όμορφα στην αυλή, αν έχει λιακάδα. Να καλέσουμε και τους κουμπάρους με τα παιδιά.**

- Μ' αρέσει η ιδέα σου, είπε ο κυρ Διονυσάκης. Θα πάρω κληματόβεργες για τη θράκα.

Το ίδιο απόγευμα ετοίμασε το μέρος κοντά στο πηγάδι, έφερε ένα φόρτωμα κληματόβεργες και μια σούβλα.

- Θα σκάψω το λάκκο κοντά στο πηγάδι, έλεγε. Θα βάλω τα δυο τραπέζια κοντά κοντά. Μπορεί να 'ρθουν κι αποβραδής την Ανάσταση. Να κάνουμε λίγη γαρδούμπα και μαγειρίτσα. Θα περάσουμε θαύμα, ε;

- Μόνο που πρέπει να το σφάξουμε δίχως άλλο τη Μεγάλη Παρασκευή, είπε η κυρα-Μαρία.

- Δίχως άλλο.

Το μεσημέρι της Μεγάλης Πέμπτης έπαιξε ένα ταβλάκι με τον κουρέα κι έχασε. Είχε όμως μια ευχαρίστηση ήσυχη. Αύριο ολημέρα χτυπούν οι καμπάνες λυπητερά,

τίποτ' άλλο δε γίνεται στον κόσμο. Τη μέρα αυτή την αγαπά πιο πολύ απ' όλες, δεν είναι ανθρώπινη. Και την παράλλη νύχτα, τα μεσάνυχτα, θα χτυπήσουν ξαφνικά όλες οι καμπάνες μαζί. Δεν υπάρχει πιο σπουδαίο γεγονός απ' την Ανάσταση.

Θυμήθηκε λοιπόν το αρνάκι. Εξάλλου νήστευε κιόλας. Και του λέει:

- Τάκη, λοιπόν δεν πιστεύω να με ξέχασες, ε;

- Για τι πράμα μιλάς;

- Για τ' αρνάκι.

- Δεν είπαμε; Άσ' το σ' εμένα.

- Αύριο πρωί πρωί θα σε περιμένω.

Κοίτα μην τυχόν και...

- Καλά, βρε αδερφέ!

- Όχι «καλά!». Πρέπει να ξέρεις ότι εγώ ποτέ στη ζωή μου δεν έχω σηκώσει μαχαίρι σε ζωντανό.

Την άλλη μέρα ήτανε η Μεγάλη Παρασκευή, που χτυπούσαν οι

καμπάνες λυπητερά. Τα περισσότερα προβατάκια είχανε μια κόκκινη βούλα στη ράχη, σημάδι θανάτου. Μερικά το είχανε καταλάβει.

Ο κουρέας όμως δεν ήρθε στο ραντεβού. Ο κυρ Διονυσάκης σηκώθηκε μία ώρα πιο πριν και τον περίμενε. Βγήκε στην αυλόπορτα και κοίταξε το δρόμο. Η ώρα περνούσε κι όλο μουρμούριζε κι ανησυχούσε. Ήταν βέβαιος πως η κυρα-Μαρία θα του 'λεγε σε λίγο: «Δεν μπορούμε να περιμένουμε το φίλο σου. Πρέπει να το σφάξουμε μόνοι μας».

Πήγε ως το σταθμό και περίμενε τέσσερα τρένα. Τίποτα...

Άμα ξαναγύρισε, η κυρα-Μαρία τού λέει:

- Δεν μπορούμε να περιμένουμε το φίλο σου. Πρέπει να το σφάξουμε μόνοι μας.

Νευρίασε:

- Καλά, βρε αδερφέ! Πώς κάνεις έτσι;

Ξυπνήσανε και τα παιδιά, βγήκαν έξω και τα περιστέρια. Όλα όμως κρατούσαν μια παράξενη σιωπή. Ακούγανε τις μακρινές καμπάνες.

Ο κυρ Διονυσάκης τράβηξε μακριά απ' τη γυναίκα του γεμάτος σκέψεις.

«Αχ! τι μου 'κανες, Τάκη Μπίμπα! Το 'ξερα γω. Το 'ξερα γω!»

Φυσικά ποτέ, ποτέ δε θα το 'σφαζε μόνος του. Θεός φυλάξοι! Μια φορά είχε κόψει το δάχτυλο του με το μαχαίρι, λίγο αίμα και λιποθύμησε. Και μερικές φορές, καθώς περπατούσε στο μονοπάτι, λοξοδρομούσε απότομα, κοντεύοντας να χάσει την ισορροπία του, επειδή βρέθηκε μπροστά του ένας αμέριμνος

μπάμπουρας. «Γιατί τα σφάζουνε τ' αρνάκια;»

Ωστόσο κόντευε μεσημέρι και ο Τάκης Μπίμπας δε φαινότανε. Τότε, λέει στη γυναίκα του:

- Θα πάω σπίτι του να τον βρω.

Άμα μπήκε στο τρένο ξεφυσώντας στενοχωρημένος, κατά σύμπτωση κάθισε πλάι σ' ένα γνωστό του.

- Διονυσάκη, για πού το 'βαλες; Σε κλετισμένο* σε βλέπω.

- Ναι, δεν είμαι καθόλου καλά.

- Τι έχεις;

- Έχω ένα αρνάκι. Κάποιος μου υποσχέθηκε να 'ρθει να το σφάξει. Ούτε φάνηκε. Γι' αυτό πάω τώρα να τον βρω.

- Δεν μπορείς να το σφάξεις μόνος σου;

***σεκλετισμένο: στενοχωρημένο**

- Εγώ; Πρέπει να ξέρεις ότι εγώ δεν έχω σηκώσει ποτέ μου μαχαίρι σε ζωντανό. Καλώς ή κακώς, δεν μπορώ να το κάνω αυτό.

Ο κουρέας καθότανε αρκετά μακριά απ' το σταθμό. Ο κυρ Διονυσάκης λοξοδρόμησε και περπατούσε. Οι καμπάνες γέμιζαν τον αέρα με πένθιμο ήχο, πότε σιγά, πότε πιο δυνατά, πότε κοντά, πότε μακριά. Τι κρίμα να 'ναι τώρα γεμάτη ανησυχία η θλίψη της Μεγάλης Παρασκευής! Του 'τυχε μια δυσκολία στη ζωή κι είναι ταραγμένος.

Και το σπίτι όμως του Μπίμπα ήταν άδειο. Τα παντζούρια κλειστά. Ένα σκυλί ήταν δεμένο κοντά στη βρύση και ούρλιαζε όλη την ώρα με παράπονο. Βέβαια, του κυρ Διονυσάκη του κακοφάνηκε πολύ ο μάταιος δρόμος και θύμωσε με τον κουρέα όσο ποτέ.

Κι ένα άλλο ήθελε να ήξερε:

«Όσο καιρό θ' απουσιάζεις στην εκδρομή σου, ελεεινέ άνθρωπε, τι θα τρώει το σκυλί σου;».

Έτσι δύσκολα πέρασε η μέρα της Μεγάλης Παρασκευής. Το βράδυ ήρθε ήσυχο, δίχως ελαφρό αεράκι που να σβήνει τα κεράκια των επιταφίων. Η οικογένεια γύρισε σπίτι. Νηστεύανε. Αύριο τη νύχτα, μετά την Ανάσταση, θα γυρίσουνε σπίτι με άσπρα κεριά και τότε θα φάνε. Η μαγειρίτσα γίνεται με ψιλοκομμένα συκωτάκια κι αυγολέμονο. Ύστερα θα τσουγκρίζανε τ' αυγά. Τα παιδιά τη Λαμπρή θα μπορούν να έρχονται να γυρίζουν από λίγο τη σούβλα. Κι ο ουρανός θα είναι πεντακάθαρος την ημέρα της Λαμπρής, δίχως τα σγουρόμαλλα κοπάδια του. Ο κυρ Διονυσάκης όμως βλέπει τ' αρνάκι να 'ναι

ακόμα δεμένο πλάι στην κορομηλιά και να βόσκει αμέριμνο.

«Αχ, σκοτούρα μου!», αναστέναξε. Και σκέφτεται τη νηστεία, που τελειώνει τα μεσάνυχτα του Μεγάλου Σαββάτου.

Το πρωί του Μεγάλου Σαββάτου όλα σωπαίνουν. Κανείς δε μιλάει. Τα παιδιά ξέρουν ότι κάτι σοβαρό γίνεται, κάτι πολύ σοβαρό θα γίνει σήμερα. Δεν παίζουν. Έχουν καθίσει σταυροπόδι στη χλόη, κάτω απ' την κορομηλιά, κοντά στ' αρνί, και το παρακολουθούν με τα τρομαγμένα μάτια τους. Ο κυρ Διονυσάκης προσπαθεί να βρει μια σοβαρή δουλειά εκεί γύρω, πάει κι έρχεται ολόγυρα στην κορομηλιά.

Η ώρα του μεσημεριού έρχεται σιγά σιγά με στεναγμούς. Η κυρα-Μαρία άσπρισε το πηγάδι, τον κορμό της κληματαριάς, τα πεζούλια.

Τότε για μια στιγμή στυλώθηκε στα πόδια της και γυρίζοντας του λέει:

- Ήθελα να 'ξερα τι περιμένεις;**
- Ποιος; Εγώ;**
- Όχι, εγώ!**
- Καλά, ντε!**

Ένιωθε όλα τα βλέμματα στυλωμένα πάνω του. Αναγκαστικά λοιπόν πήγε ως την κουζίνα και είδε τα οικιακά σκεύη. Είδε τις κατσαρόλες όλες στη θέση τους, να και μια σούβλα όρθια στον τοίχο! Να κι ένα μεγάλο μαχαίρι! «Έχουμε δυο μαχαίρια τέτοια».

Ξανακατέβηκε γρήγορα και βγήκε στο δρόμο. Ένιωσε τα μάτια της γυναίκας του να του βαραίνουν την πλάτη και ντράπηκε. Η αλήθεια είναι ότι στο Εσκή Σεχίρ δεν είχε πολεμήσει, δεν έπιασε ούτε μαχαίρι ούτε τουφέκι. Συνόδευε ένα φορτηγό αυτοκίνητο, που τις περισσότερες

**μέρες έμνε κολλημένο στη λάσπη.
Τέλος πάντων, δεν είναι ντροπή να
μην ξέρεις να σφάζεις! Αποφάσισε
να πάει να παρακαλέσει ένα
γειτόνα. Αποκεί άρχιζε η πόλη.**

**Ο πρώτος γείτονας ήταν ακόμα
με τις πιτζάμες.**

**- Καλημέρα, γείτονα, Καλή
Ανάσταση.**

- Καλημέρα, γείτονα.

**- Θα μπορούσες να μου κάνεις μια
πολύ μεγάλη χάρη, γείτονα;**

**- Ευχαρίστως, αν περνά από το
χέρι μου.**

**- Έχω ένα προβατάκι και δεν
μπορώ να το σφάξω. Όχι τίποτ'
άλλο, είναι θηλυκό και το λυπάμαι,
δε βαστώ. Μήπως θα μπορούσες,
αγαπητέ μου γείτονα;**

- Τι δηλαδή; Να το σφάξω;

- Ναι, αν σου είναι εύκολο.

- Αχ, γείτονα μου, θα το πιστέψεις; Εγώ δεν μπορώ να σκοτώσω ούτε κουνούπι. Πρέπει να σου πω ότι ποτέ στη ζωή μου δεν έχω σηκώσει μαχαίρι σε ζωντανό.

Ο κυρ Διονυσάκης στάθηκε κατάπληχτος. Για λίγη ώρα κοίταζε το γείτονα με γουρλωμένα μάτια, ώσπου τον πήρανε τέτοια γέλια, ώστε κι ο γείτονας άρχισε να γελάει, κι οι δυο γελούσανε σαν να κατρακυλούσανε νερά.

- Ώστε κι εσύ λοιπόν δεν μπορείς;, είπε ο κυρ Διονυσάκης. Τι μου λες, φίλε μου! Κι όμως, δεν είναι τίποτα ξέρεις! Μια χραπ! κι όλα πάνε στο καλό.

- Το ξέρω, κι όμως δεν μπορώ. Να, όπως κι εσύ...

- Χα χα! Καλό Πάσχα, φίλε μου, ό,τι επιθυμείς.

- Καλό Πάσχα, γείτονά μου, και με συγχωρείς.

Τότε ο κυρ Διονυσάκης γύρισε πίσω και με γρήγορο βήμα ανέβηκε στην κουζίνα. Η γυναίκα του τον έβλεπε, καθώς και τα παιδιά.

Απορημένοι. Ύστερα από λίγο το κεφάλι του φάνηκε στο παράθυρο και της φώναξε θυμωμένος:

- Δε μου λες, κυρα-Μαρία, πού διάβολο το 'χεις το μεγάλο μαχαίρι;

- Δεν το βλέπεις; Εκεί...

- Καλά, καλά. Δεν είν' ανάγκη, το βρήκα.

Μια κατσαρόλα ακούστηκε να πέφτει κι αμέσως ύστερα ένα μαχαίρι να τροχίζεται στο μάρμαρο. Όλοι σήκωσαν το κεφάλι τους ν' αφουγκραστούνε.

Αυτό κράτησε ασυνήθιστη ώρα. Ήταν φανερό πως ο άνθρωπος

τρόχιζε το μαχαίρι ταραγμένος, το μυαλό του δεν ήταν εδώ.

Επιτέλους ο κυρ Διονυσάκης φάνηκε στην πόρτα. Ήτανε λιγάκι χλωμός. Κρατούσε στ' αριστερό του ένα μεγάλο μαχαίρι.

Στο κατώφλι στάθηκε δυο λεπτά. Σήκωσε το κεφάλι του και κοίταξε μακριά. Ορισμένως σκεφτότανε τον Αттіλα. Έχει διαβάσει γι' αυτόν. Αμέσως κατεβαίνει βλοσυρός τις σκάλες και, περνώντας δίπλα απ' τη γυναίκα του, προστάζει αυστηρά:

- Πάρε μέσα τα παιδιά.

Η κυρα-Μαρία, τρομαγμένη, έκανε γρήγορα ό,τι της είπε. Το ένα παιδάκι όμως είχε καταλάβει εδώ και τρεις μέρες:

- Τι θα κάνει, μαμά;
- Σιωπή... Σιωπή!

Απ' το παράθυρο της
τραπεζαρίας βγήκε ένα παιδικό
κλάμα. Αμέσως ο κυρ Διονυσάκης
νιώθει τα γόνατα του να λυγίζουν.
Βάζει δύναμη να προχωρήσει κατά
την κορομηλιά. Δε θέλει να 'χει
τίποτα στο μυαλό του εξόν* από τ'
αρνάκι στη σούβλα, κι όμως τ'
αυτιά του γεμίζουν απ' τις φωνές
της λιακάδας: τα περιστέρια
γουργουρίζουν στον ήλιο. Βλέπει
τα πουλιά. Βλέπει τις κότες. Βλέπει
το σκύλο ξαπλωμένο, ευτυχισμένο.
Να κι η γάτα, που τρίβεται
κατευχαριστημένη στα κάγκελα. Κι
όσο για τ' αρνάκι, εκεί κοντά στο
πηγάδι, καθώς βόσκει αμέριμνο,
του φαίνεται εξαιρετικά
απασχολημένο.

Τι ωραία που είναι η ζωή!

*εξόν: εκτός

Έκανε μεταβολή και μπήκε αποφασιστικά στο σπίτι. Η κυρα-Μαρία και τα παιδιά, τρομαγμένα στην ποδιά της, τον περίμεναν και τον κοιτάζανε κατάματα, σαν να μπήκε μέσα ένας φονιάς.

- Άκου δω, γυναίκα, της λέει. Κάτι θα βρεθεί να φάμε κι εμείς. Πάντως, πρέπει να σου πω ένα πράμα: εγώ ποτέ στη ζωή μου δε σήκωσα μαχαίρι σε ζωντανό! Αυτός είμαι, αν σ' αρέσω!

Κι εκεί που ήτανε αποφασιστικά στυλωμένος σαν δέντρο, τα δυο μικρά ορμάνε πάνω του με χαρούμενες φωνές. Αυτός ένιωθε να ξελαφρώνει.

Η κυρα-Μαρία χώθηκε ολόκληρη μες στο κελάρι κι εκεί την πήρανε τα γέλια.

Π. Καλιότσος, *Η μύγα*, Πατάκης

Ερωτήσεις

- 1** Εντοπίστε τα χωρία του κειμένου στα οποία φαίνονται τα φιλοζωικά αισθήματα του κυρ Διονυσάκη.
- 2** Ποια έθιμα που σχετίζονται με τον εορτασμό του Πάσχα εντοπίζετε στο διήγημα;
- 3** Γιατί ειδικά τη Μεγάλη Παρασκευή ο κυρ Διονυσάκης δεν μπορεί να «σηκώσει μαχαίρι σε ζωντανό»;
- 4** Ποια είναι η αντίδραση των άλλων μελών της οικογένειας του κυρ Διονυσάκη στην απόπειρα του να σφάξει το αρνί;
- 5** Ποιες σκέψεις ανάγκασαν τον ήρωα να εγκαταλείψει την προσπάθεια να σφάξει ο ίδιος το αρνί και τι χαρακτήρα φανερώνουν αυτές οι σκέψεις;

Διαθεματικές Εργασίες

1 Με τη βοήθεια του καθηγητή των Θρησκευτικών, αναζητήστε πληροφορίες για το έθιμο της σφαγής του αρνιού το Πάσχα. Πότε και από ποιους έγινε για πρώτη φορά και πώς εξελίχτηκε στη συνέχεια;

2 Ζητήστε από τους γονείς σας, τους παππούδες σας, τους γνωστούς σας να σας διηγηθούν έθιμα της ιδιαίτερης πατρίδας τους που σχετίζονται με το πασχαλινό φαγητό. Πώς μαγειρεύουν το αρνί; Ποια άλλα φαγητά ή γλυκά περιλαμβάνει το πασχαλινό τραπέζι; Πώς συμπεριφέρονται οι συνδαιτυμόνες τη μέρα της Λαμπρής; Ζητήστε και τη βοήθεια της καθηγήτριας της Οικιακής Οικονομίας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ 2ου ΤΟΜΟΥ

Οικογενειακές σχέσεις (συνέχεια από τον 1ο τόμο)

Λάμπρος Πορφύρας, «Το στερνό παραμύθι»	6
Λέων Τολστόι, «Ο παππούς και το εγγονάκι»	11
Ζωρζ Σαρή, «Νινέτ»	17
Τούλα Τίγκα, «Τα πράγματα στρώνουν περισσότερο»	31

Θρησκευτική ζωή

Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης, «Στην Παναγία τη Σαλονικιά»	48
Κ.Π. Καβάφης, «Δέησις»	55
Στράτης Μυριβήλης, «Η λιτανεία»	59

Κάρολος Ντίκενς, «Παραμονή Χριστουγέννων»	73
Παντελής Καλιότσος, «Πασχαλινή ιστορία»	85

Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δεν φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946,108, Α').

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού / ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.